

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Domáci násilí ve společnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:

Petr Hruběš

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Domácí násilí ve společnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 21. dubna 2010

.....

Petr Hruběš

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Janě za morální podporu a pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Svě manželky si nesmírně vážím.

Petr Hruběš

Úvod

1. Vysvětlení pojmu domácí násilí	4
1.1 Definice domácího násilí	4
1.2 Druhy násilného jednání	6
1.3 Cyklus domácího násilí	8
1.4 Výzkumy agentury STEM	9
2. Postavení Policie ČR při domácím násilí	12
2.1 Institut vykázání ze společného obydlí	12
2.2 Kazuistika z Velké Británie	16
2.3 Přípravné řízení s agresorem domácího násilí	18
2.4 Oprávnění a povinnosti policistů	21
3. Praktická pomoc oběti domácího násilí	25
3.1 Bezpečnostní plán pro oběti	25
3.2 Předsudky a mýty o domácím násilí	28
3.3 Nevládní organizace	31
4. Praktická část	35
4.1 Průzkum případů z praxe	35
4.2 Dotazník o domácím násilí	38
Závěr	43
Resumé	46
Anotace	47
Seznam použité literatury	48
Seznam symbolů a zkratek	50
Seznam příloh	51

Úvod

Každé nově narozené dítě má právo na to, aby vyrůstalo ve spořádané rodině samozřejmě s oběma rodiči. Má právo na to, aby mu byly vytvořeny co nejlepší podmínky pro harmonický rozvoj. Má právo na to, aby prožilo krásné dětství a žilo si své dětské sny. O co krásnější dětství prožije, o to lépe je schopno snášet zátěže a překážky v dospělosti, kdy bude muset chodit do práce. Kdy se bude muset starat o své staré rodiče.

O to smutnější je, když mu bezproblémová rodina není dopřána a ono musí žít v prostředí plném hrubostí a hádek. Kdy musí žít s pocitem, že dítě je viníkem skutečnosti, že spolu rodiče nevycházejí. Kdy nechápe, že otec hledá chyby na matce a naopak matka zpětně na otci. Nedokáže pochopit, že otec se vrací v noci domů opilý a nedokáže se bavit se svými dětmi o jejich každodenních zážitcích a starostech. Dítě nechápe, že otec je frustrován ze stereotypu v zaměstnání a odreagování shledává v pobytu v restauračních zařízeních za přítomnosti svých kamarádů.

Já již devatenáct let pracuji u Městské policie Brno v hlídkové službě, kdy v rámci této bezpečnostní složky provádím výjezdy a zásahy u oznámených případů. Je všeobecně známo, že hlídka městské policie přijede k oznámení velmi brzy. Oznamovatelé událostí využívají například tísňovou telefonní linku 156, často volají i k trestným činům.

Z tohoto důvodu jsem se setkal ve své praxi mnohokrát i s případy tzv. domácího násilí. Většinou volají ženy, které byly napadeny buď verbálně nebo fyzicky svým manželem či druhem a neví si se situací rady. Někdy jim agresor způsobí četná zranění a je potřeba vyrozumět rychlou záchrannou pomoc s lékařem, který ženu ošetří a odveze do nemocnice k dalšímu důkladnějšímu vyšetření. Celou věc poté dokumentuje s důležitými důkazy a svědectvími Policie České republiky. Událost je řešena jako přestupek a v závažnějších případech jako specifický trestný čin.

Ženy se dostávají, jsou-li oběti domácího násilí, do velice složitého psychického stavu, kdy na jedné straně na nich bylo vykonáno násilí a příkoří, ale na druhé straně jde

přeci o jejich manžela, otce dětí, který je živitelem rodiny. Hledají vinu i ve vlastním jednání, jestli nezavdaly manželovi příčinu k takovému chování. Nejrady by mu vše odpustily a vrátily čas zpět do šťastnějších období jejich života, kdy se například narodily děti nebo byly partneri mladší.

Obávají se i rozhodnějšího řešení situace například rozvodem, protože předem neví, jak kvalitní život bude pokračovat. V roli oběti domácího násilí jednají iracionálně. Policii nejsou schopny podat skutečný obsah události, zlehčují problém a hodnotí ho jako malý manželský konflikt. Hledají útěchu v alkoholu nebo v uklidňujících lécích. Jenže koloběh domácího násilí se většinou po období rezignace oběti a relativního klidu opakuje a je více stupňována intenzita agresivity.

Dalším specifickým domáciho násilí je fakt, že agresor po spáchání trestného činu zůstává s obětí v místě bydliště. Každý úkon policie bere útočník jako zásah do svých práv a především to, že se policie pohybuje po jeho bytě. Naštěstí policie disponuje tzv. desetidenním institutem vykázaní agresora domácího násilí, který bych chtěl ve své práci podrobněji popsat.

V současné době přibývá případů domácího násilí nejen mezi manželskými páry, ale i mezi generacemi v rodině a vzájemně mezi seniory. Přispívá tomu i to, že živitelé rodin především na vesnicích a v oblastech s nižší zaměstnaností jsou bez příjmu a nemohou se s touto pro ně bezvýhodnou situací vyrovnat.

Menší pracovní uplatnění je způsobeno i nižším stupněm vzdělanosti těchto lidí a menšími pracovními možnostmi mimo velká města. Tyto problémy narůstají i vzhledem k současné ekonomické krizi, která zasáhla celou Evropu včetně naší republiky.

1. Vysvětlení pojmu domácí násilí

1.1 Definice domácího násilí

Domácí násilí se vždy odehrává v rámci intimního vztahu. Jeho definicí je ovládání či podmanění si jiné lidské bytosti ponížením a chováním zaměřeným na vyvolání strachu, jako je verbální, fyzické a citové zneužívání. Přestože jsou známy i případy, kdy je agresorem žena, je zjištěno, že ženy používají násilí především v sebeobraně či jako odvetu, a zřídka dojde ke zranění jejich partnera.

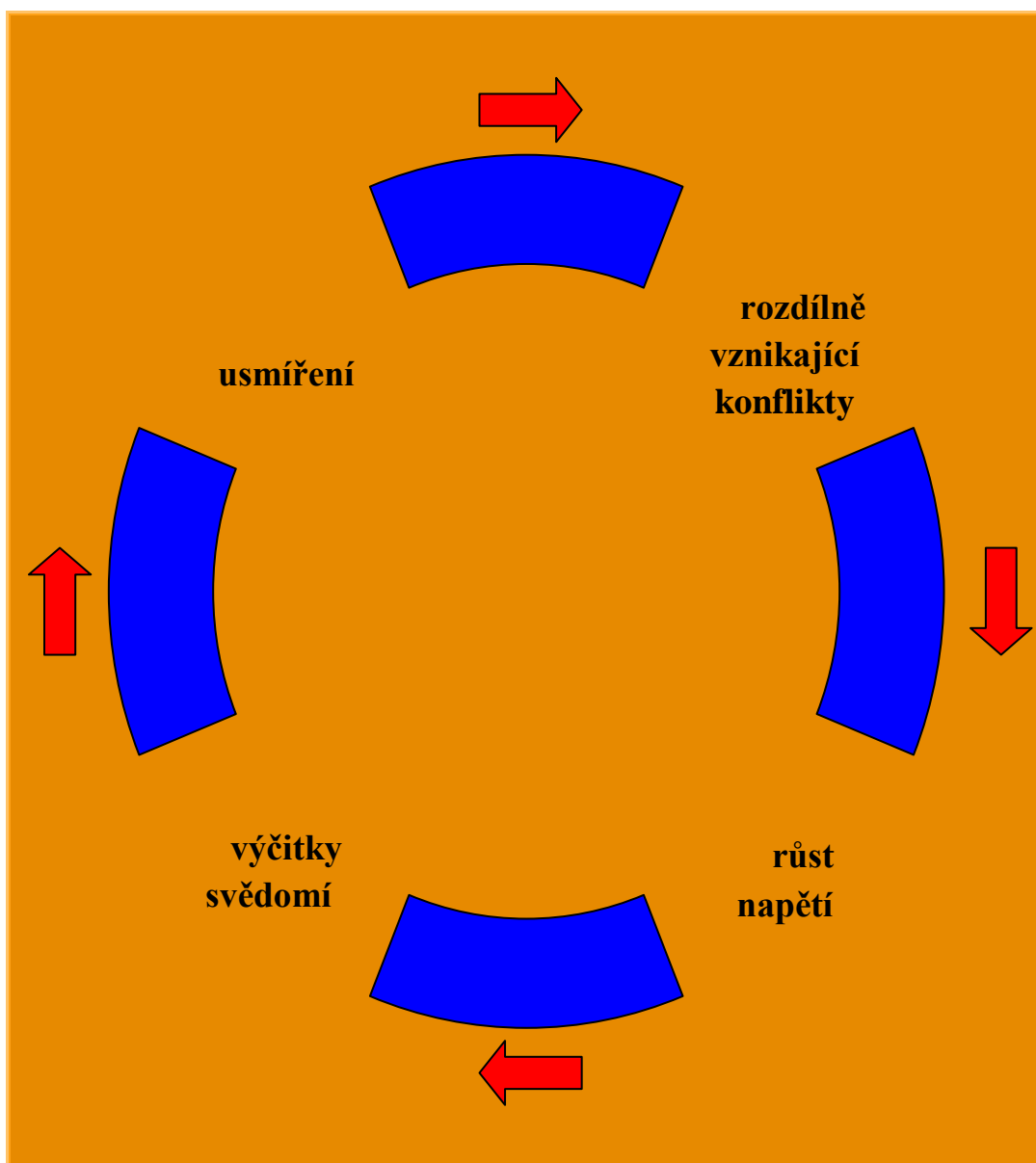
Můžeme tedy říct, že situace, v níž k násilí dochází, a jeho motivace jsou u mužů a žen rozdílné. Násilí se také neodehrává ve vakuu, ale v určitém sociálním kontextu, ve kterém muži a ženy nemají rovné vyjednávací možnosti. Většinou se má za to, že muži ve společnosti mají větší autoritu a vyšší postavení.

V důsledku toho existují rozdíly mezi pohlavími v taktice a účincích násilí v intimních vztazích. Ženy obvykle používají násilí k řešení konfliktů či ovládnutí svého nejbližšího okolí, nepoužívají jej k terorizování či podmanění mužů. Použití násilí navíc často činí ženy ještě pravděpodobnějším terčem agrese jejich partnera.

Velmi málo žen dokáže úspěšně ovládat chování svých partnerů prostřednictvím násilí. Muži v těchto vztazích nepocítují dlouhotrvající a silné obavy o svoji bezpečnost. Hlavní příčinou je jejich vzrůst a síla, jež jsou větší než u jejich partnerek. Muži dočasně pocítují strach pouze, když žena uchopí zbraň či nebezpečný předmět.

Dalším důležitým aspektem rozdílné podoby domácího násilí u žen a mužů je pohlavní zneužívání. Neměli bychom zapomínat, že muži mohou použít znásilnění jako prostředek terorizování, zatímco jediné, co mohou použít ženy, je odpírání sexuální přízně, což samozřejmě nemá stejný dopad jako násilné sexuálně motivované útoky a znásilnění. Díky rozdílům mezi pohlavími jsou ženy ve slabší a zranitelnější pozici. (Dufková I., Zlámal J., 2005)

Domácí násilí, obrázek č.1 zobrazující fáze konfliktu

Termín domácí násilí označuje fyzické, psychické a sexuální násilí, které se odehrává v soukromí, je opakované a má vzestupující tendenci. Může jít i ekonomickou nadvládou. Zřídka se setkáváme s jedinou, izolovanou formou, pravidlem bývá jejich kombinace. Zahrnuje veškeré násilí, které probíhá za zdmi domova. Může směřovat k partnerům a manželům, ale i k starým lidem, dětem a zdravotně postiženým lidem. <http://www.zenavtisni.cz/> 9.11. 2009

V současné době může jít o domácí násilí i tehdy, když je týranou osobou podle novelizaci trestného zákona i člověk žijící ve společné domácnosti.

1.2 Druhy násilného jednání

Nejčastějším příkladem **fyzického** týrání je fackování, bití pěstmi, kopání, škrčení, dušení, popálení, vláčení za vlasy až po vraždu.

V případě **psychického** týrání jde zpravidla o ponižování, vyhrožování, vzbuzování strachu, nesmyslné příkazy, soustavnou kontrolu, psychohry, izolaci od přátel a známých a podobně.

Ekonomická nadvláda se projevuje ve formě omezení přístupu k penězům, neposkytování prostředků na provoz domácnosti.

Sexuální násilí – sexuální činy, které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí – znásilnění, vynucování sexuálních praktik, apod. V praxi jde vždy o kombinaci několika forem.

Zastrašování: Činy, gesty, pohledy, hlasitým hlasem, ničením věci, ničením ženina vlastnictví. Týrá zvířata, vystavuje zbraně tak, aby ji zastrašil.

Emoční násilí: Ponižuje nebo vyvolává negativní pocity o ženě samé, nadává jí. Budí v ní dojem, že je blázen. Psychohry. Ponižuje ji, vyvolává v ženě pocity viny.

Izolace: Kontroluje, co dělá, s kým se stýká, mluví, co čte, kam jde. Omezuje její aktivity mimo domov, toto své chování omlouvá žárlivostí.

Popírání, obviňování: Zlehčuje násilí a nebere vážně ženiny obavy, popírá, že by došlo k násilí, obviňuje ženu za své chování.

Využívání dětí: Vyvolává v ženě pocity viny ohledně dětí, využívá děti k posílání vzkazů, využívá návštěv dětí jako způsobu, jak ženu obtěžovat, vyhrožuje, že děti unese, že o ně žena přijde.

Využívání mužských výhod: Zachází s ženou jako se služkou, činí všechna důležitá rozhodnutí, chová se jako pán hradu, určuje mužské a ženské povinnosti.

Ekonomické násilí: Snaží se zabránit ženě najít si či udržet práci. Nutí ji, aby si žádala o peníze, dává jí svolení k nákupu. Bere ženiny peníze.

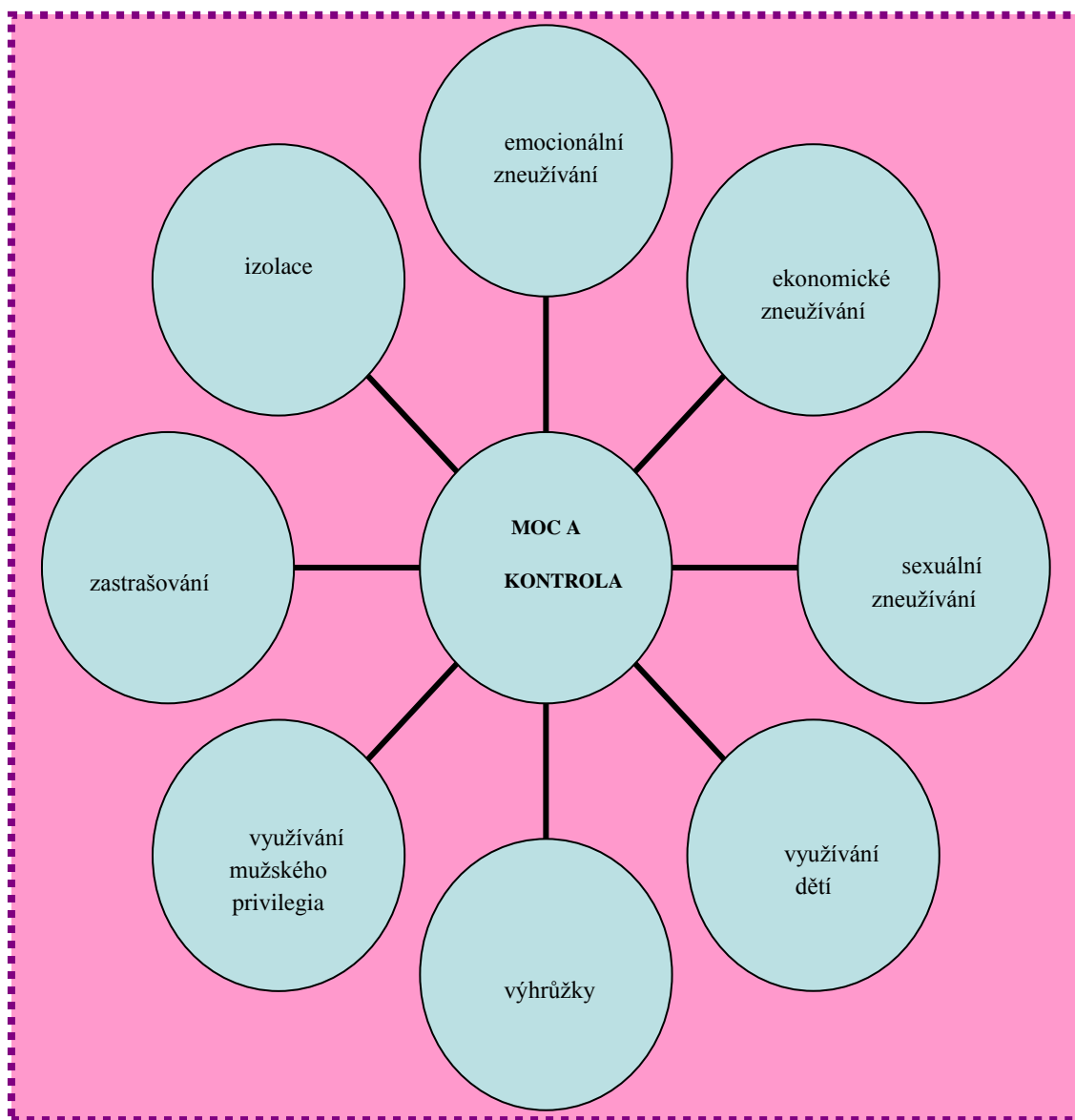
Výhrůžky a nátlak: Zastráhuje ji, že ji opustí, že spáchá sebevraždu, že ji nahlásí úřadům, nutí ji dělat nelegální věci, vyhrožuje jí, že jí ublíží.

Podle feministické teorie má nerovnoprávné postavení mužů a žen dlouhou historii. Postoj společnosti, že muž by měl mít kontrolu a moc nad ženou, je patrný například z britského právního systému, který později ovlivnil i vývoj systému amerického. V 19. století bylo v Anglii týrání žen rozšířeným jevem a britský právní systém dokonce povolil bytí ženy tyčí do šířky mužova palce.

Ještě v roce 1910 rozhodl Nejvyšší soud USA, že žena nemá právo na právní proces, ve kterém chtěla žalovat svého muže za hrubé fyzické násilí. (Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M., 2008)

Ženu chrání ve většině zemí zákony, tyto zákony však ženy v praxi využívají jen málo, zejména pokud by se obžalovanými měli stát členové rodiny. Také policejní a soudní orgány dosti neochotně zasahují do vnitřních rodinných záležitostí. Proto se odhaduje, že množství nehlášených případů týrání ženy je mnohem vyšší než počet případů řešených intervencí vnějšího činitele. (Mühlpachr, P., 2008)

Svědky domácího násilí jsou ve většině případů děti – podle Světové zdravotnické organizace jsou děti, které jsou svědky domácího násilí, ve stejné situaci jako děti, které jsou samy týrány. <http://www.zenavtisni.cz> 9.11. 2009

1.3 Cyklus násilí

- 1. Fáze stupňování napětí:** Zahrnuje mírné incidenty, kam patří verbální agrese (nadávky facky, kritizování, drobné hádky), u oběti se zvyšuje napětí a strach z možného násilí, snaží se odvrátit vystupňované násilí. Oběť se snaží být opatrná před partnerem, nepřeje si, aby se o problému dozvěděli sousedé.

2. **Fáze exploze:** Fáze trvající několik minut až několik hodin, v jejímž průběhu tenze z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí, může dojít ke zranění případně k smrti. Žena nemá kontrolu nad partnerovým jednáním a často netuší, kdy k fázi násilí dojde. Žena utrpí emocionální kolaps trvající i několik dnů, cítí se velmi slabá, neschopna protiakce. Ovšem některé ženy okamžitě nebezpečné místo opouští a utíkají ke známým nebo rodičům, některé ihned volají policii, jiné muži rány oplácí.
3. **Fáze klidu tzv. „líbánek“:** Situace se uklidní, muž se začne omlouvat, zahrnuje ženu dárky a něhou. Partner slibuje, že se násilí nebude opakovat, projevuje lítost nad svým chováním. Jeho cílem není ženu opustit, ani aby ona opustila jeho. Někteří muži jsou ochotni vyhledat profesionální pomoc a začít se léčit. V některých případech násilník přepisuje vinu za násilné chování oběti. Tato fáze může být v počátku vztahu nejdelší, ale s postupem času se zkracuje, až zcela vymizí.
(Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. 2008, Buskotte, A., 2008)

1.4 Využití sociologických výzkumů agentury STEM

Při výzkumu výskytu partnerského násilí jsou využívány především dvě metody. První z nich se týká zkoumání domácího násilí na reprezentativním vzorku celé populace. Příkladem těchto sociologických šetření v zahraničí jsou například *National Crime Survey*

(U.S. Department of Justice, 1980), *National Survey of Family Violence* (Straus et al., 1980, Straus and Gelles, 1986) nebo *Canadian Urban Victimization Survey* (Solicitor General of Canada, 1985). Kromě studií celonárodního měřítka vznikaly studie zaměřené na jednotlivá města nebo oblasti.

Druhou užívanou metodou bylo zkoumání klinických dat. Tyto studie se zaměřily na klientelu sociálních systémů, nemocnic, policie, soudů. Určité se týkají konkrétních cílových skupin, jako jsou například univerzitní studenti, těhotné ženy apod. (Dutton, 1998)

Sociologický výzkum prováděný v ČR

V České republice proběhlo první reprezentativní šetření partnerského násilí v roce 2001. Toto šetření provedla pro Bílý kruh bezpečí agentura STEM na vzorku 1720 osob starších 15 let.

Další reprezentativní výzkum proběhl v roce 2003 v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách. Tento výzkum provedl Sociologický ústav AV ČR a Filosofická fakulta UK v Praze. Podle výsledku šetření, jehož vzorek tvořilo 1980 respondentek starších 18 let, bylo zjištěno, že **38 % žen v České republice** zažilo během svého života alespoň některou z forem násilí ze strany svého partnera (současného nebo bývalého manžela/přítele).

Konkrétním uváděným typem násilného chování byly facky, kousání, kopání, údery pěstí, osahávání, vyhrožování fyzickým ublížením, pevné sevření, strkání, kroucení rukou, tahání za vlasy – vyjma osahávání zmínilo zkušenost s těmito formami násilí 20-25 % tázaných žen.

Co se týče typů zranění v souvislosti s násilnými incidenty ze strany partnera, více než 90% žen uvedlo modřiny, 27 % řezné rány, popáleniny, škrábance, 7 % zlomeniny, poranění hlavy nebo mozku a jiná zranění, 41 % respondentek uvedlo, že v průběhu incidentu cítily, že je jejich život v ohrožení.

Kromě státních a výzkumných institucí získává a zpracovává údaje o výskytu násilí na ženách také řada neziskových organizací, které se na danou problematiku specializují.

Metodologie jednotlivých výzkumů partnerského násilí se značně liší, což znesnadňuje možnost porovnání dat. Definice domácího násilí může mít velký vliv na výsledky celé studie. Důležité jsou charakteristiky vzorku a způsob sběru dat. Pokud byli např. manželé dotazováni společně, oběti ze strachu před reakcí pachatele výskyt násilí nepřiznaly a prevalence násilí se pak ukázala být neobvykle nízká. Je vhodné věnovat pozornost také tomu, jestli se studie zabývá frekvencí výskytu násilí (např. zda

se násilí vyskytlo v určitém časovém rámci, nebo zda k němu dochází opakovaně, a pokud ano, jak často).

Sociologický výzkum prováděný ve Slovenské republice

V roce 1997 byl uskutečněn ve spolupráci s územními pracovníky CPPS průzkum v 17 okresech Slovenské republiky. Jednalo se o část populace na Slovensku, nejde o reprezentativní vzorek. „Z výpovědí žen však vyplynulo, že každou sedmou ženu z tohoto vzorku napadl muž i během těhotenství a ve třech čtvrtinách rodin bil muž manželku i v přítomnosti dětí. Každou třetí ženu bil její manžel několikrát do týdne a všechny ženy, které musely po rozvodu bydlet dál se svým partnerem, byly i nadále bity. (Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M., 2008)

2. Postavení Policie ČR při DN

2.1 Institut vykázání ze společného obydlí

Dne 1. června 2004 vstoupila v Česku v účinnost novela trestního zákona, trestající týrání osoby, která s pachatelem žije ve společném obydlí. Zákonodárce se zde inspiroval speciální ochranou osob v pachatelově péči nebo výchově. Násilí na nich postihoval trestní zákon tradičně: paragraf 215 týrání svěřené osoby bychom našli už v původním znění trestního zákona, platném od roku 1961.

Jenže obětí domácího násilí, které nebyly v pachatelově péči nebo výchově (zejména družek a manželek pachatelů), se tehle paragraf netýkal. Novela hned za něj zařadila do trestního zákona analogický paragraf 215a – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Za tento nový trestný čin umožňuje zákon uložit až tři roky vězení, ve třech případech – při páchání trestného činu na více osobách nebo po delší dobu anebo zvlášť surovým způsobem – dokonce vězení od dvou do osmi let.

Dne 10. září 2004 byl vydán Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí.

Dne 14. března 2006 schválil český parlament zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon, účinný od 1. ledna 2007, obsahuje prakticky jen paragrafy, kterými se mění jiné zákony: zákon o Policii České republiky, občanský soudní řád, trestní zákon a zákony o sociálním zabezpečení.

Podle nového zákona může Policie České republiky (obecní policie nikoliv) od Nového roku 2007 vykázat podezřelého na deset dnů ze společného obydlí - tedy z bytu nebo z domu, který obývá společně s ohroženou osobou, a zakázat tam podezřelému vstup. Policie to může udělat tehdy, pokud lze ze zjištěných skutečností – zejména s ohledem na předcházející útoky – důvodně předpokládat, že dojde

k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti.

Je zřejmé, že taková pravomoc policie je v mnohém ohledu nesystémová: zasahuje se tu výrazně do práv osoby, která je zatím jen podezřelá: o důvodnosti podezření zatím ještě soud nerozhodl, možná se ještě žádný soud těmi předcházejícími útoky nebo jinými zjištěnými skutečnostmi vůbec nezabýval. Jenže postavení obětí domácího násilí je také v mnohém ohledu nesystémové – mnohé z nich byly utýrány dříve, než postupně a podle všech paragrafů proběhla všechna systémová opatření. Zákonodárce zde tedy uznal, že je vhodnější riskovat významný zásah do práv předpokládaného pachatele (ten nesmí po deset dnů vstoupit do bytu či domu, i když mu třeba patří) než riskovat nebezpečný útok proti předpokládané oběti.

Důvodová zpráva k návrhu zákona výslovně uvedla, že návrh usiluje o jednoznačné vyhranění postoje státu, který formou institutu vykázání dává jednoznačně najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv.

Nový zákon se v mnoha ohledech inspiroval zahraniční právní úpravou. Z historických důvodů totiž trestní právo – nejen v Česku – nejdříve propracovalo ochranu práv podezřelého či obviněného, zatímco účinná ochrana obětí (a potenciálních obětí) trestných činů se do zákonů postupně dostává teprve v novější době.

Důležité je, že o vykázání ze společného obydlí i o zákazu vstupu se rozhoduje bez souhlasu ohrožené osoby a že dobu vykázání, resp. Zákazu vstupu nelze zkrátit – a to ani se souhlasem ohrožené osoby. Rozhodnutí o vykázání se vydává z úřední povinnosti: jsou-li splněny podmínky policie, musí podezřelého vykázat (nejde tu o možnost, ale o povinnost policie). Protože je zapotřebí rychlost, vydává se rozhodnutí bez projednávání věci. Je účinné už od okamžiku, kdy bylo sděleno osobě, proti které směřuje: ta je povinna odevzdat policii klíče od společného obydlí. Ani odvolání proti vykázání ze společného obydlí či o zákazu vstupu nemá odkladný účinek.

Proč zákonodárce zvolil právě desetidenní lhůtu policejního vykázání? Důvodová zpráva k zákonu o tom uvádí: „Tato délka byla zvolena v souvislosti se zkušenostmi z uplatňování rakouské právní úpravy, která nejprve stanovila lhůtu sedmidenní a posléze ji prodloužila na desetidenní. Důvodem byla skutečnost, že během sedmi dnů,

tedy pěti dnů pracovních, nebyla ohrožená osoba schopna uvědomit si svou situaci, navázat vztah s intervenčním centrem a zároveň zahájit případné právní kroky, kterými by se obrátila na soud se žádostí o prodloužení takové lhůty.“

Samozřejmě že policisté mohou těžko společně obydli deset dnů hlídat. Vykázání nebo zákaz vstupu by v mnoha případech zůstaly bez praktického účinku, kdyby za jejich porušení nehrozil přísný postih. Současně s novou kompetencí policie proto zákonodárce novelizoval i trestní zákon – a stanovil, že závažné nebo opakované jednání proti vykázání či zákazu vstupuje trestním činem podle paragrafu 171 trestního zákona – maření výkonu úředního rozhodnutí. Za tento trestní čin hrozí pachateli vězení až na šest měsíců nebo peněžitý trest.

Nové kompetence v oblasti domácího násilí získaly od nového roku 2007 také civilní soudy. Do občanského soudního řádu byl doplněn zejména paragraf 76b. Tomu, kdo vážným způsobem ohrožuje něčí život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost, může předseda senátu – na návrh ohroženého – podle tohoto paragrafu uložit, aby dočasně opustil společné obydlí a jeho bezprostřední okolí anebo aby do něj nevstupoval, a také aby se zdržel setkávání s ohroženým a navazování kontaktu s ním.

Pro vydání předběžného opatření je příslušný okresní soud. V Praze plní funkci okresního soudu deset obvodních soudů, v Brně jediný městský soud.

Soudní předběžné opatření trvá jeden měsíc. Pokud mu předcházelo policejní vykázání anebo zákaz vstupu, počítá se měsíční lhůta až od konce policejní lhůty. Soudní předběžné opatření může soud prodloužit – a pokud ohrožený o takové prodloužení požádá, neskončí předběžné opatření dříve, než soud o jeho návrhu na prodloužení rozhodne. Nejpozději však soudní předběžné opatření zanikne jeden rok od okamžiku nařízení.

I tady je – v zájmu potenciální oběti – důležitá rychlost: usnesení o předběžném opatření se vyhlásí účastníkům teprve při provedení jeho výkonu (tedy až tehdy, kdy se do společného obydlí dostaví soudní vykonavatel). Nekoná se tedy žádné obesílání k jednání v soudní síni, žádné čekání na doručení, vrácení dodacích lístků apod. Účastníkům, kteří nebyli při provedení výkonu přítomni, se usnesení doručí až dodatečně – společně s vyrozuměním, že už bylo vykonáno.

I u soudního předběžného opatření musí ten, proti němuž opatření směřuje, odevzdat při výkonu rozhodnutí klíče od společného obydlí soudnímu vykonavateli. Také protivení se proti soudnímu předběžnému opatření může být trestáno trestním soudem podle paragrafu 171 trestního zákona, jakožto maření výkonu úředního rozhodnutí.

Předběžné opatření mimo jiné poskytuje ohrožené osobě možnost, aby podala návrh na úpravu poměru k nezletilým dětem, na rozvod manželský či návrhy ohledně společného bydlení, a aby přitom nebyla přítomným násilníkem vystavena výhrůžkám či jinému nátlaku, například na vzetí svého meritorního návrhu zpět.

Důvodová zpráva nového zákona zmínila rakouské zkušenosti: podle nich soudy o žádosti na vydání předběžného opatření zhruba v každém třetím případě rozhodují kladně, přičemž ani podle rakouského právního řádu zde není nutné vyslechnout násilníka (k dispozici bývá policejní dokumentace). Aby nám mohla policie pomoci, je zapotřebí se na ni obrátit. Aby soud vydal usnesení o předběžném opatření, je nutné to soudu navrhnout.

Návrh je možné napsat a doručit do podatelny okresního soudu (v takovém případě je velmi vhodné mít s sebou kopii, na kterou podatelna potvrdí přijetí návrhu). Lze se také dostavit k soudu a nadiktovat tam podání do protokolu. Před tím, než se ohrožený obrátí na policii a zejména na soud (ale i v průběhu všech zahájených řízení), mu může velmi prospět právní pomoc. Ta může být v Česku i bezplatná.

Bezplatnou právní pomoc poskytují zejména nevládní organizace, ale i orgány státu a obce. Nikoliv ovšem policie či soudy – ty sice poučují účastníky řízení (zejména o jejich procesních právech), ale jejich úkolem není právní poradenství (například radit lidem, jak se účastníkem řízení stát). Někdy poskytují bezplatnou právní pomoc i advokáti. Například soud může účastníkovi soudního řízení ustanovit advokáta, jehož náklady hradí stát – ale ustanovit ho může teprve v průběhu soudního řízení (například až dojde soudu do podatelny příslušný návrh).

Pokud se rozhodnete pro placené právní služby u advokáta, domluvte si hned při první poradě s právníkem, kolik za své právní služby účtuje a jak (kromě odměny náleží advokátovi a náhrada hotových výdajů, případně za promeškaný čas – většina českých advokátů je také plátcem daně z přidané hodnoty, kterou účtují klientovi – -

pokud postup vyžaduje placení soudních a správních poplatků, advokát je nehradí ze své odměny). (Convayová, H. L., 2007)

2.2 Kazuistika z Velké Británie

Chtěl bych na jednom méně závažném příkladě domácího násilí ukázat, jak funguje policejní a soudní praxe v zahraničí konkrétně ve Velké Británii:

„ Marie měla dva roky vtaž s mužem jménem Gary, nikdy spolu ale nežili. Během té doby se ukázalo, že její přítel má sklony k agresivnímu chování. Jednou či dvakrát ji uhodil a během jedné hádky rozbil kus nábytku v obývacím pokoji. Marie se s ním nakonec rozešla a dala mu jasně najevo, že si nepřeje, aby chodil k ní domů. Mělo to jednu jedinou výjimku – měli spolu roční dceru a Marie zajistila, aby si ji Gary každý týden ve stejnou dobu vyzvedl a strávil s ní víkend.

Zpočátku toto uspořádání fungovalo dobře. Marie začala mít dojem, že svou minulost nechala za sebou a že vztah, který byl chybou, skončil. Jenže asi po třech týdnech jí začal Gary obtěžovat. Volal jí a ptal se na dítě, ačkoliv se již předem dohodli. Používal to jako výmluvu a snažil se ji přesvědčit, aby se k němu znova vrátila. Když odmítla a zopakovala mu to, že je konec, začal nadávat a obvinil ji z toho, že je špatná matka. Při několika příležitostech jí vyhrožoval násilím.

Asi šest týdnů po rozchodu přijala Marie pozvání na skleničku od jednoho starého kamaráda ze školy, kterého náhodou potkala. Asi o půlnoci se vrátila domů a propustila paní na hlídání. Ve tři hodiny ráno jí zavolal rozzuřený Gary. Řekl, že jestli ji ještě jednou uvidí jít někam s jiným mužem, praští ji kladivem do hlavy a vezme si její dceru do opatrování. V tom okamžiku si Marie uvědomila, že Gary nejspíš sleduje její dům. Znovu mu řekla, že vztah skončil.

O dva dny později k ní Gary přišel a začal bušit na dveře. Křičel, že ji zabije a že nakonec bude po jeho. Marie mu neotevřela, ale volala na něj z okna, aby odešel. On odmítl, takže zavolala na policii, ale než policie přijela, už byl pryč.

Za dva dny, když si to Marie rozmyslela, přišla za mnou, aby zjistila, jestli ji zákony nemohou nějak ochránit. Pobírala podporu, tudíž měla nárok na bezplatnou právní pomoc. Já se jsem však musela zvážít, jestli Rada bezplatné právní pomoci bude považovat okolnosti jejího případu za dostatečně závažné. Vzhledem k ustanovení zákona jsem jí sdělila, že rada nejspíš její žádost zamítne, pokud nejprve nenapíše Garymu varovný dopis. To proto, že proti ní násilí nyní nepoužil, kromě toho případu před delší dobou. Napsaly jsme mu tedy odměřený dopis, že pokud ji nepřestane obtěžovat, zažádáme o soudní příkaz.

O tři dny později se Marie opět dostavila do mé kanceláře. Ten den, kdy Gary dopis obdržel, jí čtyřikrát telefonoval, seřval ji, nadával a vyhrožoval, že ji zabije. Protože jsme už vyzkoušely dopis, mohla jsem jí nyní doporučit, aby si zažádala o právní pomoc. Vyplnily jsme formuláře a téhož večera jsme je odeslaly kurýrním systémem na Radu bezplatné právní pomoci. Druhý den odpoledne jsme obdržely fax, že žádosti bylo vyhověno.

Dalším krokem bylo dát dohromady všechny listiny pro soud. Zahrnovaly prohlášení, ve kterém bylo uvedeno vše, k čemu v minulosti došlo – všechno, co mi Marie vyprávěla. Zavolala jsem jí a ještě to odpoledne za mnou přišla. Zkontrolovala, jestli jsou všechny detaily pravdivé, a potom jsme šly k místnímu soudu, aby nám vydali žádost. Přisahala na Bibli, že vše, co prohlašuje, je pravdivé. Říká se tomu místopřísežné prohlášení.

Kancelář soudu stanovila, že se slyšení bude konat za tři dny. To proto, aby měl Gary čas se o slyšení dozvědět. Vzaly jsme všechny dokumenty zpět do kanceláře a zařídily, aby žádost Garymu doručil soukromý detektiv. Takto měl soud jistotu, že se Gary o slyšení dozvěděl – pokud detektiv místopřísežně prohlásí, že mu dokumenty předal, nemůže o tom být pochyb.

Slyšení přišlo brzy. Marie přišla ke mně do kanceláře a šly jsme k soudu spolu, aby s Garym nebyla ani chvíli o samotě. Čekaly jsme na něj o deset minut déle, než byla stanovená doba schůzky, ale neukázal se. Dostavily jsme se tedy před soudce, předaly mu místopřísežné prohlášení soukromého detektiva a řekly, že veškeré důkazy jsou v Mariině místopřísežném prohlášení. To znamenalo, že nemusela před soudem vůbec vypovídat. Soudce vydal příkaz, že ji Gary nesmí pronásledovat, trýznit nebi jinak

obtěžovat, vyhrožovat násilím nebo na ní násilí páchat a snažit se vstoupit nebo přímo vstoupit na její pozemek, Tento příkaz měl tříměsíční platnost.

Po slyšení byl příkaz Garymu doručen soukromým detektivem. Příkaz platí od okamžiku, kdy je doručen, proto jsme detektiva požádaly, aby ho našel co nejdříve. Detektiv tedy zamířil do místní hospody, kam Gary chodíval, příkaz mu doručil tam. Detektiv řekl, že Gary byl tak nespokojen, že po něm hodil půllitr – ale my jsme teď alespoň věděly, že Marie je ochráněna.“(Convayová, H. L., Domácí násilí, 2007, 62-65 s.)

2.3 Přípravné řízení s agresorem domácího násilí

Na počátku vztahů lze ve většině případů stěží rozeznat, zda má partner sklony k násilí. Většina lidí ho hodnotí podle jeho jednání na veřejnosti. Často se jedná o uznávané osobnosti, působící vyrovnaným dojmem, mnohdy dosaženým středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním. Ve vztahu muže a ženy, kdy ve většině případů bývá agresorem či útočníkem muž, je tento k ženě milý a zdvořilý.

Vztah druha a družky nebo manželství prověří až zátěžové situace a rodinné problémy. Těmi mohou být bytové problémy, narození dětí, tíživá finanční situace, nezaměstnanost jednoho z partnerů nebo například nepřijetí rodičů partnera. Velice složité pro oběť násilí je opustit narušený vztah z důvodu přítomnosti dalších členů rodiny, především dětí, rodičů a citová vazba k nim. Dalšími důvody, proč oběti setrvávají v domácnosti, kde je násilí pácháno, je strach z budoucnosti, ekonomická závislost, jak se dokážu sám či sama postarat o děti, jak bude reagovat moje okolí v práci nebo sousedství apod.

Z výše uvedeného vyplývá, že domácí násilí je zřejmě v praxi mnohem častější, než si všichni uvědomujeme. Většina z nás se s domácím násilím již přímo či nepřímo setkala, celá řada z nás musela tyto složité situace řešit z profesního hlediska jako zaměstnanci státní správy, státní policie či městské policie apod.

Protože u nás i ve světě jsou případy domácího násilí velmi časté, musí se jimi zabývat i represivní složka státu, kterou je policie. Tato musí bezpodmínečně zasahovat v případech, kdy oběť nebo rodinní příslušníci tuto skutečnost oznámí většinou telefonicky. Je faktem, že policie raději řeší majetkovou trestnou činnost, nebo zadržují pachatele jasně kodifikované závažné trestné činnosti ze škály násilných trestných činů.

Zpravidla se jedná o složitě řešitelné situace, zvláště pak přímo v prostředí, které je přímo domovem agresora i oběti. Agresor se často ukrývá v jiné místnosti a hraje si tzv. na mrtvého brouka. Často upozorňuje policisty na nedotknutelnost obydlí, zlehčuje své násilné jednání a mnohdy přímo například pod vlivem alkoholu, omamných prostředků a drog útočí nejen na oběť, ale i na zakročující policisty.

Z praxe vím, že jsem po patnácti letech služby absolvoval jedině školení zabývající se problematikou domácího násilí, což je podle mne nedostatečné, přestože se ocitám u těchto případů několikrát do roka. Důvodů, které činí řešení těchto situací složitými, je hned několik. Policista nemá dostatek informací, protože oznámení bývá velice strohé bez potřebných detailů. Na místě musí zvládnout vyhocenou situaci mezi obětí a agresorem, protože na místo přijíždí krátce po fyzickém incidentu. Musí vyloučit, že agresor nepoužije zbraň jako je například nůž, zda není v bytě nebezpečný pes či něco, co by mohlo ohrozit bezpečnost zasahujících policistů. Agresor často nepustí policii do bytu. V neposlední řadě bývá často u agresora alkohol či jiná droga.

Policista většinou působí psychologicky uklidněním agresora i oběti, popřípadě dětí, které jsou incidentu přítomny. Někdy musí zajistit agresora odzbrojením, zabezpečit místo činu nebo učinit jiná opatření. Mezi další důvody špatné řešitelnosti těchto situací policií je skutečnost, že se útok agresora odehrává v bytě tzv. za zavřenými dveřmi, což ztěžuje zajištění důkazů pro další šetření.

Intenzita útoku je v přímé návaznosti na eventuelní možný postih. Celá řada dílčích útoků, které nenaplní svým obsahem skutkovou podstatu některého ze stávajících trestných činů nebo trestného činu dle §215a trestního zákona, skončí jako přestupkové jednání v mezích zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích. V případě, že sice dojde k naplnění dikce některého z paragrafů trestního zákona, se ten zabývá pouze postihem pachatele, ovšem již dále neřeší bezprostřední ochranu oběti proti pokračování agrese.

Lhostejný přístup státních úředníků z řad policie, orgánů péče o dítě či soudu vede k tomu, že incidenty jsou řešeny sice opakovaně, ale bez příslušného efektu, což u celé řady případů vzbuzuje u agresora pocit jisté nedotknutelnosti a naopak u oběti pocit bezmoci a beznaděje. Situace v rodinách poté končí tragicky pro zúčastněné členy rodiny.

Pokud se orgánům činným v trestním řízení podaří zajistit důkazy a pokud byla naplněna skutková podstata některého trestného činu, nastává další velice složitá cesta k potrestání pachatele. Obětí domácího násilí se při kontaktu s policií a soudy chovají jiným způsobem, než oběti poškozené cizím pachatelem trestného činu.

Jejich zájem o vyřešení případu kulminuje krátce po incidentu, kdy se cítí v bezprostředním ohrožení, velkou měrou jsou osoby ovlivněny stresovou situací a jednájí v emočním napětí. Izolování od agresora násilí při prošetřování skutku, sepisování trestního oznámení apod. stačí oběti na mírnější hodnocení situace, získání pocitu větší jistoty zdánlivého, alespoň dočasného bezpečí.

V tomto stavu dočasného uvolnění si však začnou uvědomovat, že samotné sepsání trestního oznámení není definitivním řešením situace, kdy po nějaké době se musí s útočníkem setkat v místě bydliště, ve společném bytě, obecně ve stejném prostředí, ve kterém byla napadána či napadena, zde je vystavena psychickému nátlaku ze strany sice úspěšně obviněného pachatele, kterému pod vlivem shora uvedených skutečností podléhá.

Odmítá opětovně konstruktivní spolupráci s policií a soudy. Mění své výpovědi zásadním způsobem, popřípadě bere zpět udělený souhlas s trestním stíháním ve smyslu ustanovení §163a trestního zákona, využívaje tzv. dispozičního práva, kterým oběť uděluje souhlas či nesouhlas s trestním stíháním osoby blízké.

Do této chvíle jsme rozebírali statisticky doložitelné údaje o skutečnosti, že nejčastěji se cílem domácího násilí stávají ženy, a proto většina údajů byla aplikována na vztah agresora-muže a oběti-ženy. Pravdou však je fakt, že v mnohých případech se cílem útoku stávají děti, které se zprvu účastní domácího násilí jako přihlížitelé, ale později se sami stávají oběťmi eskalujícího násilí.

Děti bývají i nepřímými oběťmi a to v prvně popsaném případě, kdy se stávají svědky domácího násilí. Takovéto děti mohou být zatíženy psychickými poruchami

projevujícími se v jejich vývoji. O to závažnějším fenoménem je domácí násilí, pokud působí na děti a mládež. Děti vyrůstají v narušených rodinách, kde se její členové chovají násilnický, přebírají tento model chování v pozdějším věku, ať již v rámci různých kolektivů, partnerských vztahů či obecně pro svoji funkci ve společnosti.

Právě tyto děti si vytváří vlastní poznání faktu, že násilím je možno řešit určité problémy či pomocí násilí mohou prosazovat své názory, své okolí zastrašovat, týrat a trestat ty druhé. Současně se pro ně naskytá možnost kopírování těchto negativních zkušeností s vědomím jakési normálnosti. Východiskem tohoto stavuje netolerantnost blízkého okolí a společnosti k takovému chování, a to i v případech, kdy se tomu stane poprvé. Pouze správné a včasné rozpoznání násilného chování z řad psychologů, psychiatrů či manželských poradců může vést k řešení situace. (Řehoř, A., Plšková, A., Pernica, R., 2004)

2.4 Oprávnění a povinnosti policistů

Podle výše uvedeného policejního zákona lze uplatňovat oprávnění a povinnosti při řešení případů domácího násilí.

Dle § 6 má povinnost policista jednat jak s obětí, tak pachatelem takovým způsobem, aby v souvislosti s policejním zákrokem nevznikla bezdůvodná újma a byla zachována přiměřenost zásahu do práv a svobod. Ustanovení předpokládá aktivitu policie při zákroku.

Dle § 7 má policista povinnost provést služební zákrok, služební úkon, popřípadě opatření nezbytná k provedení služebního zákroku nebo služebního úkonu, je-li páčán trestný čin, přestupek, či existuje-li důvodné podezření z jejich páčání.

Dle § 12 má policista oprávnění požadovat vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností pro odhalení přestupku, nikoli trestného činu. Je povinností předem poučit osobu o možnosti odepřít vysvětlení.

Dle § 14 je policista oprávněn zajistit osobu a to na dobu nejdéle 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody.

Pominou-li důvody zajištění, je policista povinen osobu ihned propustit. K tomu upřesnění:

Přijede-li policie na zavolání k bytu, kde k domácímu násilí mělo dojít, a kdy po vstupu policista registruje důsledky přímých útoků na zdraví či majetku a hrozí pokračování útoků, je na místě postupovat podle § 14 odst. 1, písm. a), popřípadě § 12 odst. 1 a 8 policejního zákona, protože osoba svým jednáním bezprostředně a tedy i do budoucna může ohrožovat život nebo zdraví jiných osob nebo majetek.

Na řešení případu domácího násilí po příjezdu policie nelze zpravidla akceptovat ustanovení § 14 odst. 1, písm. d) policejního zákona, neboť útok již neprobíhá a tudíž osoba není bezprostředně přistižena při jeho páchání. Toto ustanovení nelze použít ani v případě, že pachatel byl přistižen „třetí osobou“ (občan, pracovník bezpečnostní agentury, sociální pracovník apod.) při páchání násilí. Toto ustanovení vyžaduje splnění kumulativně daných předpokladů: přistižení při jednání, které má znaky přestupku a existence důvodné obavy, že zajištěná osoba bude v protiprávním jednání pokračovat nebo bude mařit objasnění věci. Právě skutečnost přistižení při páchání bude problematická, pokud k násilí nedošlo v přítomnosti orgánů veřejné moci nebo na veřejnosti, ale v soukromí. Za omezování osobní svobody není považováno umístění podnapilého pachatele k vystřízlivění do záchytné stanice ve smyslu tabákového zákona o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.

Dle § 16 má policista oprávnění omezit pohyb agresivní osoby, která fyzicky napadá jinou osobu nebo policistu nebo poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk. Toto omezení může být učiněno kdekoli, to znamená, že není vázáno na prostředí policejních stanic.

Dle § 17 má policista oprávnění přesvědčit se, zda osoba, proti které směřuje služební zákrok, nebo která má být zajištěna z důvodu jejího agresivního chování nemá u sebe zbraň, kterou by mohla ohrozit svůj život nebo zdraví anebo život a zdraví jiných osob, a tuto zbraň odebrat.

Dle § 21 má policista oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby, anebo hrozí větší škoda na majetku. Policista je oprávněn po vstupu do bytu provést potřebné služební zákroky nebo jiná opatření k odvracení bezprostředního nebezpečí. Toto ustanovení je využitelné

v podmínkách domácího násilí za splnění zákonných předpokladů, kterými jsou důvodná obava z ohrožení života nebo zdraví osoby, tedy v průběhu probíhajícího násilí, od něhož není ani na výzvu upuštěno. Nejsou-li tyto podmínky naplněny, je zakázáno do bytu vstupovat nebo si jinak přístup vynucovat. Jde-li u služebního zákroku o podezření ze spáchání trestného činu, je možno postupovat i podle § 83c trestního řádu, který upravuje postup při vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek. Zákonným předpokladem je neodkladnost zákroku a ochrana života nebo zdraví osob. Při vstupu do obydlí podle tohoto ustanovení však nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které slouží k odstranění naléhavého nebezpečí nebo předvedení osoby. Provedením takového neodkladného úkonu je však zahájeno trestní řízení.

Dle § 38 má policista oprávnění použít donucovací prostředky v zájmu ochrany bezpečnosti osob, své vlastní a majetku a ochrany veřejného pořádku, proti osobě, která je ohrožuje. Který z donucovacích prostředků policista použije, rozhoduje policista sám na základě konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem.

Dle § 39 je policista oprávněn použít zbraň ze zákonných důvodů a v případě domácího násilí by přicházelo v úvahu ustanovení § 39 odst. 1, písm. a) až d) policejního zákona.

Dle § 43 má každý právo obrátit se na policistu a policejní útvary se žádostí o pomoc. Policista a policejní útvary jsou povinni v rozsahu své působnosti tuto pomoc poskytnout.

Povinností policisty je přesná dokumentace případu domácího násilí, kdy policista sepiše úřední záznam o okolnostech zákroku a přijatých opatřeních. Záznam plní trojí funkci, a to dokumentační, oznamovací a evidenční.

V rámci funkce dokumentační, která slouží jako podklad pro další opatření v rámci policie, záznam obsahuje:

čas, adresu a místo zákroku s uvedením zúčastněných osob (pachatel, oběť, svědci, přítomné děti)

charakter napadení, zranění a poskytnutá ošetření, přivolání lékařské pomoci
fotodokumentace těchto zranění

podezření na použití alkoholu a drog

osobní údaje dětí a stav dětí v domácnosti

škoda na zařízení bytu, osobních věcech, fotodokumentace

předešlé útoky, podaří-li se zjistit z předešlých výpovědí nebo od lékaře nebo to je
zaznamenáno na evidenci policie

poskytnutá doporučení oběti pro další postup, bezpečnostní plán apod.

možnosti řešení pachatele a to buď na místě domluvou, podezření na přestupek,
podezření z trestného činu, umístění do záchytné stanice, zajištění dle § 14 služebního
zákona atd.

V rámci funkce oznamovací zaslat výpis ze záznamu o případech, kde
v domácnostech dochází k domácímu násilí a byla zde zjištěna přítomnost dětí,
příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dítěte k přijetí vlastních opatření, neboť
případy domácího násilí negativně ohrožují vývoj dítěte.

V rámci funkce evidenční se stává záznam podkladem statistického vykazování
případů domácího násilí na území. Přehled o těchto případech umožňuje sledovat vývoj
u domácího násilí a získat podklad pro postih dle § 215a trestního zákona v případech,
kde násilné jednání pachatele mělo charakter domácího násilí v intenzitě přestupků nebo
bylo zahájeno stíhání, ale bylo uplatněno dispoziční právo oběti.

Je důležité, aby záznamy byly pořizovány srovnatelným způsobem ve všech útvarech
policie, aby je využily jiné orgány trestního řízení. Toto je spojeno se zaváděním
nových počítačových informačních systémů a se vzájemným informačním propojením
příslušných orgánů. (Dufková, I., Zlámal, J., 2005, Zákon č. 283/1991 Sb. o Policii ČR)

3. Praktická pomoc oběti domácího násilí

3.1 Bezpečnostní plán pro oběti

V rozhovoru s osobou ohroženou domácím násilím může pomáhající profesionál (na místě incidentu nebo ve své kanceláři) osobu informovat o základních bezpečnostních opatřeních. Tato osoba většinou dál sdílí společnou domácnost s násilným partnerem a situace je jinými prostředky obtížně řešitelná. V případě náhlého útoku by měla pamatovat především na své zdraví a život. Bezpečí ohrožené osoby je základním předpokladem budoucího řešení problému.

Pomáhající profesionál by měl osobu ohroženou domácím násilím poučit a informovat o tom:

Aby se při incidentu nenechala zavřít části domu, kde nejsou okna ani žádný východ nebo, kde se nacházejí jakékoli možné zbraně, jako jsou např. kuchyně nebo koupelna. Pokud bydlí na venkově, měla by se vyhnout stodole nebo dílně, kde mohou být uskladněny různé nástroje.

Aby si zapamatovala některá z důležitých telefonních čísel, jako jsou nonstop linka pro domácí násilí, policie, regionální linka důvěry nebo azylový dům, aby naučila své děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může rychle pomoci.

Aby se svěřila přátelům nebo příbuzným, kterým důvěřuje s tím, že je doma napadána. Je důležité, aby si vytvořila vlastní podpůrnou síť, kde se jí dostane alespoň základní podpory.

Aby si promyslela a naplánovala únikové cesty ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepech a v horním patře.

Aby si promyslela přijatelné důvody, kvůli kterým by mohla odejít během dne nebo v noci, aby tak nevyvolala ještě intenzivnější násilí. „Možná musíte něco donést sousedům. Možná jste si zapoměla tašku venku v domě.“ Doporučte jí, aby po útoku hned volala policii nebo někoho jiného, komu věří,

Aby se předem rozhodla, **kam půjde, až se dostane ven z bytu nebo z domu**. Měla by si zjistit adresy míst v okolí bydliště, kde mají otevřeno nepřetržitě (policie, hasičská stanice, nemocnice, jiná nonstop služba či prodejna),

Aby si promyslela, **jak se tam dostane**. To je problém pro osoby žijící na venkově nebo na samotách. (U sebe by vždy měla mít peníze nebo jízdenky). Pokud má auto, bude dobré se ujistit, že je vždy pojízdné. Také kolo je užitečné udržovat v dobrém stavu. V případě útěku s dětmi by kočárek pro děti měl být v dostupném místě,

Aby se domluvila **s přáteli nebo se sousedy na znamení**, které bude signalizovat, že potřebuje pomoc. Může zavolat z okna nebo zvednout telefon a říct: „Došla mi káva.“ nebo „Hrozně mě bolí hlava.“ nebo „Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?“ Doporučte jí, ať se s nimi domluví, aby zavolali policii, pokud uslyší domluvené heslo. Stejně tak je dobré sousedy požádat, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat děti, nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla,

Aby zabalila pohotovostní tašku s penězi, oblečením a důležitými dokumenty. Také ať si uschová drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz (nejlépe ne místě mimo dům, kde se k nim může rychle dostat). V nouzové situaci bude možná donucena odejít bez peněženky nebo kabelky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná by si tašku mohla nechat u souseda nebo v kufrovi auta,

Aby přemýšlela, pokud je osobou nepohyblivou nebo v důchodovém věku, která místnost v domě je pro ni nejbezpečnější.

Pokud má ohrožená osoba **malé děti**, je možné, že nebude schopna utéci s nimi.

V takovém případě by se měla co nejdříve vrátit s policistou a vyzvednout je. Nejenže mohou být v nebezpečí napadení, ale násilník se může rozhodnout, že je použije jako rukojmí. Děti by měli vědět, kde je v bytě nebo v domě bezpečné místo – pokoj, který lze zamknout – a jak utéci k sousedům, pokud by potřebovaly pomoc nebo chtěly zavolat pomoc. Měly by vědět, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne bránit a chránit osobu ohroženou domácím násilím. Mohly by přitom být zraněny.

Při náhlém odchodu z domova by si osoba ohrožená domácím násilím měla vzít s sebou:

- průkaz totožnosti svůj a rodné listy dětí
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajimatele, pracovní smlouvu, rozhodnutí o důchodu, rozhodnutí pracovního úřadu, rozhodnutí sociálních úřadů
- rozhodnutí o svěřeni dětí do péče
- doklady o přístupu k účtu, svůj telefonní adresář
- léky, brýle, lékařské předpisy a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky)
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních

Informujte osobu ohroženou domácím násilím, aby uschovala jakékoliv důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.) Pokud by byla zraněna, aby vyhledala lékaře, oznámila mu, co se jí stalo a požádala ho, aby její zranění zadokumentoval.

3.2 Předsudky a mýty o násilí vůči ženám

- **Neměl bych se do toho plést, není to moje věc**

- Přesvědčení, že násilí v rodině je záležitostí soukromou, že si o ně oběť koleduje, že si ho žena zaslouží a dokonce má násilí ráda, je poměrně rozšířené. Domácí násilí vnímáme jako věc soukromou a nezakročíme ani v případě, že se jedná o naši sousedku či kolegyni. Způsobujeme tímto jednáním, že se pachatel cítí neohrožen a oběť má pocit, že je nepochopena.

- **Je to chyba oběti**

- Obecný soud, že vina ve vztahových problémech není nikdy pouze na jedné straně. Jinak řečeno, záleží na obou partnerech, neboť agrese může být i vyprovokovaná. Situační agrese, jednotlivý incident ano. Domácí násilí je však natolik odlišným problémem, že se na něj předpoklad o vyprovokování nevztahuje.

- **Měla by ho opustit, proč se s ním nerozejde?**

- Moment vystoupení ze vztahu je pro oběť domácího násilí vždy kritický. Hrozba násilí se dramaticky zvyšuje právě v okamžiku, kdy oběť oznámí svůj úmysl odejít. Domácí agresor má pocit, že ztrácí kontrolu a moc, je zahrán do kouta, a proto bývá připraven zajít daleko. Mnoha obětem brání právě strach v tom, aby od svého trýznitele odešly.

- **Nevypadají jako agresor a oběť**

- Domácí násilí má mnoho podob a postihuje partnerské vztahy bez ohledu

na tzv. lepších rodinách a mezi vzdělanými lidmi.

- **Týrá ji a bije, protože pije**
  - Alkohol sám v sobě není příčinou domácího násilí. Alkoholové opojení může zvýšit intenzitu útoku. Hlavní problém je v používání násilí.

- **Domácí násilí není běžný jev, týká se jen několika rodin**
  - Domácí násilí tvoří okolo 25% všech ohlášených trestních činů. K 90% všech násilných činů namířených proti ženám dochází doma. 40-50% zavražděných žen je zabito svým vlastním partnerem. Podle průzkumů se odhaduje, že celkem je u nás týráno 10% žen a 1% mužů.

- **Případy domácího násilí jsou jen drobné neshody, nezpůsobují žádná vážná zranění, dochází k nim v důsledku momentální ztráty kontroly**
  - K domácímu násilí dochází většinou opakovaně a záměrně, podle psychického teroru (např. zamykání v bytě či neposkytnutí finančních prostředků) a surového bití zahrnuje případy končící vážným poraněním s doživotními následky či dokonce zabitím. Fyzické a psychické týrání založené na moci nad druhou osobou nemůže být soukromou záležitostí. Nikdo nemá právo druhého bít, ponižovat, k něčemu nutit proti jeho vůli jen proto, že má větší moc. Navíc nelze opomenout děti, které jsou svědky násilí a později mají často podobné problémy ve vlastních rodinách.

- **K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách a v rodinách, kde partneři mají jen základní vzdělání**
  - K domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách bez ohledu

na to, kolik peněz partneři vydělávají nebo jaké mají vzdělání či společenský status. Podle psychologické sondy mělo v ohlášených případech násilí 38% agresorů vysokoškolské vzdělání, 24% středoškolské.

- **Příčinou násilí je alkoholismus**

- Násilné činy nemohou být sváděny na alkohol. Dochází k nim i v rodinách, kde partner nepije. Ze zachycených případů došlo k agresi pod vlivem alkoholu jen ve 22.6%. Pití může ovlivnit násilné chování, zároveň však poskytuje snadnou omluvu. Pro mnoho žen je jednodušší si myslet, že by je partner neuhodil, kdyby byl střízlivý. Mnohem častěji se jedná o promyšlené činy, následek stresu a snahu povyšovat se nad partnerku. Existuje i velmi početná skupina mužů, kteří se dopouštějí násilí bez užití alkoholu.

- **Za výbuchy násilí mohou ženy, protože muže provokují**

- Násilníci často tvrdí, že je k činu vyprovokovalo chování partnerky. To je však ve většině případů následné hledání omluvy. Za záminku k násilí může sloužit cokoli, od hádky či nepodložené žárlivosti až po večeři, která není vhod. Nic z toho však nemůže být pro agresora omluvou pro napadání partnerky. Má-li vztek na někoho cizího, také jej nenapadne. Skutečnost, že se jedná o jeho partnerku nebo manželku, ho neopravňuje chovat se k ní agresivně, majetnický či povýšeně.

- **Násilí nemůže být tak strašné, když ženy od partnera neodejdou, opustit násilníka je přece tak snadné**

- Ženy dokážou setrvat ve vztahu několik let. Chtějí poskytnout svým dětem domov v rodině s oběma rodiči, omlouvají partnera, mají ho rády i přes jeho chování, bojí se, jak na ně bude nahlížet společnost, nebo mají strach, že je partner najde a zabije, jestliže ho opustí. Nermalou roli zde hraje i nedostatek útulků a azylových domů. (Gjuričová, J., 2001, Buskotte, A., 2008, Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., 2008)

3.3 Nevládní organizace pomáhající obětem domácího násilí

Ve městě Brně existuje řada sdružení a neziskových organizací, které různou měrou pomáhají obětem domácího násilí a věnují se i preventivní činnosti. Jejich pracovníci mají praktické zkušenosti z přímého styku s oběťmi domácího násilí. Jsou nepostradatelní, neboť pomáhají jak obětem, tak policistům tím, že jim mohou poskytnout odborné rady při jednání s oběťmi domácího násilí. Na požádání mohou své klienty zastupovat i při jednání na dalších úřadech.

Spondea Brno, o.p.s. , Sýpka 25 (www.spondea.cz)

Zaměřuje se v nepřetržitém provozu na matky s dětmi. Základními právními normami, týkajícími se její činnosti jsou 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, zák. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, zák. č. 94/1963 Sb. o rodině, zák. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech, zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Mezi její kompetence patří osobní okamžitá pomoc v krizi nebo okamžitá pomoc prostřednictvím telefonické či internetové linky důvěry, azylové ubytování, sociálně právní poradenství, psychiatrická péče, pomoc při sestavení „krizového plánu“, psychická podpora.

Magdalenium, o.s., P.O.Box 113, 657013, Brno

Zaměřuje se v nepřetržitém provozu na ženy – oběti domácího násilí. Základními právními normami týkajícími se její činnosti jsou zák. č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, zák. č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Poskytuje krizová lůžka s návazností na pobytový program (5 pokojů s kapacitou 10 lůžek) zahrnující právní konzultace zaměřené na trestní a rodinné právo, zastupuje klientky při soudních jednáních, poskytuje jim psychologickou pomoc a rovněž tak jejich dětem formou individuálních sezení a skupinové psychoterapie, podporuje jejich

sebevědomí a samostatnost.

Na nonstop lince 776 718 459 jsou dosažitelné sociální pracovnice, vyškolené v telefonické krizové intervenci.

Doplňková pomoc zahrnuje materiální výpomoc ze šatníku, zprostředkování volnočasových aktivit, možnost výuky práce na PC.

Bílý kruh bezpečí, o.s., Slovinská 41, Brno, (www.bkb.cz)

Je v provozu každé úterý 17-20 hod., kdy poskytuje poradnu obětem trestných činů. Jedná se zejména o psychologickou pomoc, právní poradenství, morální pomoc, krizovou intervenci a dále o informování veřejnosti o problematice domácího násilí, přednáškovou činnost na školách i poskytování nadstandardních služeb jako je doprovod k soudu či zprostředkování finanční pomoci.

Fond ohrožených dětí, Francouzská 58, Brno

Je v provozu non-stop a zaměřuje se na děti jako oběti domácího násilí. Základními právními normami, ze kterých vychází: 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte, zák. č. 159/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zák. č. 94/1963 Sb., o rodině.

Eliminuje sociální ohrožení dítětem při zachování vlastního rodinného prostředí, případně zajišťuje náhradní rodinnou péči. Pracovníci fondu jsou přítomni u konfliktních styků rozváděných nebo rozvedených rodičů se svými dětmi. Poskytuje bezplatné sociálně-právní poradenství, přednáškovou činnost. Zajišťuje péči rodinného typu v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc a podporuje pěstounské rodiny.

Má pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí v tomto rozsahu: vyhledává děti, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje, pomáhá rodičům při řešení výchovných problémů, vyvíjí činnost zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zřizuje a provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny.

Liga lidských práv, o.s.

Bratislavská 31, Brno, www.llp.cz

Základní normy týkající se činnosti jsou zák. č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, zák. č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Zabývá se psychologickým poradenstvím, klienti jsou přijímáni bez předsudků, mají možnost vyprávět svůj příběh, nalézají pomoc při hledání řešení, podporu v rozhodování a při realizaci rozhodnutí, funguje i svépomocná skupina.

V rámci právního poradenství poskytuje klientům právní informace, pomáhá zorientovat se ve své situaci, sepisuje právní podání, doprovází na úřady, v závažných případech umožňuje právní zastoupení.

Zprostředkovává azylové ubytování (má kontakty na azylové domy v celé republice)

Krizové centrum při FN Brno-Bohunice

Jihlavská 20, Brno, tel: 632 232 078, provozní doba nonstop

Základní normy týkající se činnosti jsou zák. č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, zák. č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, zák. č. 160/1992 Sb. o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních.

Zajišťuje lékařské ošetření – léčebnou péči v rámci specializovaných klinik (chirurgické, interní, psychiatrické), konzultace a poradenství pro oběti domácího násilí, možnost využití krizového lůžka až na dobu 7 dní, sociálně právní pomoc (krizový plán) a základní trestně-právní poradenství, nonstop telefonickou pomoc (Linka naděje) zejména v případě ztráty duševní rovnováhy, beznaděži a smutku v krizových životních situacích.

Manželská a rodinná poradna, Centrum sociálních služeb

Buzkova 43, Brno 15, Sejkorova 6, Brno 36, Táborská 198, Brno 15

BETHESDA – Starobrněnská 7, Brno

Základní normy týkající se činnosti jsou zák. č. 359/199 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, zák. č. 94/1963 o rodině, zák. č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon.

V rámci rodinného poradenství se zaměřuje na krizovou intervenci, psychologické

poradenství, psychoterapii, sociálně-právní poradenství, rodinnou terapii, a nadstandardně může provádět i terapii násilné osoby.

Domov pro matky s dětmi

Heyrovského 11, Brno 35, T. Novákové 62a, Brno

Základní právní normy týkající se činnosti jsou zák. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, zák. č. 94/1963 Sb. o rodině.

Zajišťuje azylové ubytování matek s dětmi a sociálně-právní poradenství.

Domov sv. Markéty

Staňkova 47, Brno – nepřetržitý provoz, azylové ubytování pro matky s dětmi, sociální program a materiální výpomoc, poradenství (sociální, právní, psychologické)

Ubytovna pro přechodný pobyt

Koniklecová 5, Brno 34 – zajišťuje ubytování rodičů s nezaopatřenými dětmi v obtížné životní situaci, maximální doba pobytu je 1 rok (žádá se na odboru sociální péče Magistrátu m. Brna)

Praktická část

4.1 Průzkum případů z praxe

Protože dlouhodobě působím v řadách Městské policie Brno, ve své bakalářské práci jsem řešil problém, zdali strážníci dokážou rozpoznat domácí násilí v terénu a zdali ho umí správně kvalifikovat. Také mě zajímalo, jaké úkony a postupy využívají na místě trestného činu. Se svolením Městské policie Brno jsem pro účely této bakalářské práce využil záznamy případů z roku 2009.

Moje hypotéza tedy zněla: Strážníci dokážou správně kvalifikovat domácí násilí a umí zvolit správné postupy na místě činu.

1. případ - Podezření z trestného činu, přivolání PČR

Byla vyslána hlídka Městské policie Brno ve 22,00 hod. do nejmenované zahrádkářské kolonie, kde má čekat oznamovatelka, kterou se měl pokusit znásilnit její manžel.

Hlídka se na místo dostavila ve 22,05 hod. a z občanského průkazu ztotožnila oznamovatelku. Tato hlídce uvedla, že se ji dnešního dne ve večerních hodinách pokusil znásilnit její manžel, ona se ubránila a utekla. K činu mělo dojít v nejmenované chatce, což bylo asi 50 metrů od místa, kde se oznamovatelka nacházela s hlídkou. Její manžel se měl nacházet v uvedené chatce. Oznamovatelka dále uvedla, že ji manžel opakovaně zbil, kopal a uhodil do hlavy, kde měla bouli. Hlídka oznamovatelku vytěžila, zdali jí není špatně a nepožaduje přivolání rychlé záchranné pomoci. Poškozená uvedla, že ne a na ošetření je schopna se dopravit sama.

Hlídka pojala podezření ze spáchání trestných činů (pokus o znásilnění, trestný čin domácího násilí dle § 215a Trestního zákona) a prostřednictvím operačního střediska přivolala Policii ČR. Tato se dostavila ve 22,42 hod. a celou věc si převzala Policie ČR k dalšímu šetření.

2. případ – Přestupek dle § 49, odst. 1, písm. c) PZ

V 11,00 hod. vyslal dozorčí revíru hlídku Městské policie Brno do 5. patra panelového domu na nejmenované ulici, kde v bytě mělo dojít údajně k fyzickému napadení ženy jejím manželem. Hlídka na místě v 11,05 hod. kontaktovala oznamovatelku, která hlídce sdělila, že byla fyzicky napadena svým manželem, který ji udeřil pěstí, způsobil jí bouli na čele a vzal finanční hotovost, poté z bytu odešel. Hlídka se oznamovatelky dotázala, zda požaduje lékařské ošetření, což odmítla. Agresivní muž byl následně zajištěn hlídkou Městské policie Brno a hlídkou Policie ČR mimo bydliště na nejmenované ulici. Hlídka Městské policie Brno informovala prostřednictvím radioprovozu policistu o zjištěných skutečnostech od poškozené. Celou věc si převzala Policie ČR k dalšímu šetření.

3. případ – Přestupek proti občanskému soužití dle § 49, odst. 1, písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění novel

V 7,50 hod. vyslal dozorčí revíru hlídku Městské policie Brno do 2. patra domu na nejmenované ulici, kde dle oznámení souseda má v bytě docházet k hlasitému verbálnímu napadání. Na místě hlídka zjistila, že mezi ženou a jejím přítelem došlo k hádce a vzájemnému fyzickému napadání, při kterém došlo k drobnému poranění obou osob.

Žena měla škrábance na rukách údajně od přítele. Muž měl na hlavě drobné krvavé zranění, které mu údajně způsobil přítelkyně. Z těchto důvodů hlídka v 8,07 hod. přivolala sanitu rychlé záchranné pomoci. V 8,23 hod. dojela sanita bez lékaře a zraněného muže převezla k ošetření do nemocnice, žena ošetření odmítla.

Protože k přestupkovému jednání dle § 49, odst. 1, písm. c) zákona číslo 200/1990 Sbírky, o přestupcích došlo mezi osobami blízkými, hlídka na místě věc neřešila a osoby poučila o možnosti podání oznámení místně příslušné komisi pro projednávání přestupků. Ze strany Městské policie Brno bude věc písemně předána příslušnému správnímu orgánu k dořešení. Totožnost osob byla zjištěna dle § 12, odst. 2, písm. b), g) Zák. 553/1991 Sb. O obecní policii ve znění novel.

Během zákroku nebylo použito žádných donucovacích prostředků a nikomu ze strany MP nebyla způsobena žádná újma na zdraví ani škoda na majetku.

4. případ – Přivolání Policie ČR, podezření z trestného činu dle § 215 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb.

V 11,38 hod. byla hlídka Městské policie Brno vyslána dozorčím revíru na nejmenovanou ulici, kde měla být uzamčena a týrána v bytě starší žena. Hlídka se na místo dostavila v 11,45 hod. a kontaktovala poškozenou, která hlídce otevřela dveře od bytu. Poškozená uvedla, že její přítel, který u ní žije šest měsíců ve společné domácnosti, ji opakovaně psychicky týrá, fyzicky bije, vyhrožuje jí likvidací, a proto má strach o svůj život. Muž se na místě nenacházel a poškozená neví, kdy se její přítel vrátí a kde by se mohl nacházet. Klíče od jejího bytu jí údajně odcizil, a proto svůj byt nemůže opustit, protože by zůstal otevřený. Dále uvedla, že musí přítelovi odevzdávat pod výhrůzkou násilí svůj invalidní důchod a nesmí opouštět byt.

Viditelné známky fyzického násilí poškozená nejevila, ale byla silně rozrušená a plakala. Na základě těchto zjištěných skutečností pojala hlídka Městské policie Brno podezření ze spáchání trestného činu dle § 215 písm. a) Zákona č. 140/1961 Sb. (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě) a ve 12,15 hod. přes operační středisko přivolala hlídku Policie ČR, která se dostavila ve 12,47 hod. a celou věc si převzal policista. Během zákroku nebylo použito žádných donucovacích prostředků, nikomu nevznikla žádná újma na zdraví ani škoda na majetku.

Na uvedeném vzorku případů jsem chtěl doložit, že strážníci dokážou právně kvalifikovat trestný čin domácího násilí a oddělit ho od přestupku proti občanskému soužití. Závisí to na odbornosti jednotlivých strážníků, některé úřední záznamy jsou podrobnější a přesnější. Plusem je i dlouholetá praxe u Policie ČR, protože řada policistů později pracuje u obecní policie, jako příklad mohu uvést Brno.

Také úkony a postupy na místě činu umí strážníci používat celkem správně, i když jsou rezervy ve spolupráci hlídky s obětí a s poskytnutím nezbytných informací pro oběť domácího násilí.

4.2 Dotazník o domácím násilí

Dotazník byl vytvořen pro účely bakalářské práce při studiu na sociálně pedagogickém oboru. Tématem mé bakalářské práce je „Domácí násilí ve společnosti.“

Zvolil jsem za vzorek respondentů pracovníky Městské policie Brno. Oslovil jsem dotazníkem konkrétně strážníky hlídkové služby a strážníky s místní odpovědností. Další skupinou byli zaměstnanci na pozicích operačních, revírních a jejich zástupců. Obě skupiny respondentů jsem hodnotil v jediném celku. Městská policie přichází do styku s případy domácího násilí poměrně často.

1. Setkali jste se s pojmem domácí násilí?
Možnosti: ano-ne
2. Uměli byste domácí násilí definovat?
Možnosti: úplně-částečně-vůbec
3. Byli jste účastníky domácího násilí?
Možnosti: v soukromí-v zaměstnání-nikdy
4. Prodělal jste jako strážník Městské policie Brno školení v rámci projektu financovaném statutárním městem Brnem?
Možnosti: ano-ne
5. Poskytuje obětem domácího násilí při služebním zákroku dostatečné informace o možnosti řešení jejich problému?
Možnosti: úplně-značně-částečně-občas-nikdy
6. Používáte a poskytujete obětem domácího násilí informační materiály Vašeho zaměstnavatele?
Možnosti: vždy-často-někdy-zřídka-vůbec
7. Byl jste přímým účastníkem domácího násilí jako agresor?
Možnosti: ano-ne-nechci odpovídat
8. Byl jste přímým účastníkem domácího násilí jako oběť (například v roli dítěte, manželky, partnerky)
Možnosti: ano-ne-nechci odpovídat
9. Byl jste přímým účastníkem domácího násilí jako svědek nebo oznamovatel?
Možnosti: ano-ne-nechci odpovídat

10. Jste schopen správně právně kvalifikovat domácí násilí?

Možnosti: ano-částečně-ne

11. Domníváte se, že se zvýšila mediální informovanost o problému domácího násilí?

Možnosti: ano-částečně-ne

12. Využívá Policie ČR dostatečně institutu desetidenního vykázaní z bytu při předávání případů mezi obecní a státní policií?

Možnosti: ano-částečně-ne

13. Poskytuje Městská policie Brno neprodleně informace o případech domácího násilí nestátním organizacím zabývajících se stejnou tematikou?

Možnosti: ano-ne-nevím

14. Která složka Policie ČR v Brně přijíždí k případům domácího násilí?

Možnosti:

a) Obvodní oddělení PČR včetně pracoviště centrum

b) Skupina domácího násilí -Služba kriminální policie a vyšetřování MŘ Policie ČR, Brno

15. Je schopna Městská policie zajistit lékařskou službu zraněným obětem domácího násilí ?

Možnosti: ano-ne nevím

16. Je schopna Městská policie Brno zabránit na místě činu pokračujícímu násilí a omezit osobu na osobní svobodě dle § 76, odst. 2 Trestního zákoníku?

Možnosti: ano-ne-nevím

17. Jaká je provozní doba Skupiny domácího násilí Služby kriminální policie a vyšetřování MŘ Policie ČR, ulice Běhounská 1, Brno?

Možnosti: a) 7-19 hodin, 19-7 hodin + víkendy a svátky
dosah na mobilu

b) 6-22 hodin, 22-6 hodin + víkendy a svátky dosah na mobilu

(správná odpověď)

➤ Prosím, abyste zvolenou odpověď zakroužkovali?

Při průzkumu byl dotazník rozdán 120 respondentům, přičemž se vrátilo zpět k vyhodnocení 72 dotazníků, což činí 65,8 %.

Při zpracování výsledků dotazníku jsem dospěl k těmto výsledkům. Otázka číslo jedna řešila, zda se respondenti setkali s pojmem domácí násilí. Kladně odpovědělo 68 respondentů, což činí 95,1%, záporně odpověděli 4 respondenti, což je 4,9%. Z tohoto průzkumu vyplývá, že uvedený pojem je respondentům dostatečně známý.

Na druhou otázku, zdali by respondenti dokázali definovat pojem domácího násilí, odpovědělo 20 respondentů úplně, 42 respondentů alespoň částečně a 10 respondentů, že vůbec. Vyjádřeno procenty první skupinu tvoří 27,8%, druhou skupinu 58,3% a třetí skupinu 13,9%. Z těchto čísel vyplývá, že s přesným definováním domácího násilí by to bylo horší, nadpoloviční většina by dokázala definovat domácí násilí jen částečně.

Další otázka zjišťovala, zda respondenti byli účastníky domácího násilí. V soukromí odpovědělo 18 respondentů – 25%, v zaměstnání 41 respondentů – 56,9%, nikdy odpovědělo 13 respondentů – 18,1%. Zajímavá je především první odpověď, kdy až ¼ má zkušenosti s domácím násilím v rodinném životě v různých rolích. Očekával jsem vyšší procento v možnosti v zaměstnání, protože i zaměstnanci na středních vedoucích místech většinou prošli profesním postupem od začátku.

Další otázka zjišťovala, jestli zaměstnanci absolvovali povinné školení organizované zaměstnavatelem v roce 2006. Tento projekt byl realizovaný za finanční podpory města Brna a Jihomoravského kraje v rámci odborného výcviku. Městská policie Ostrava zde prezentovala zkušenosti s bojem s domácím násilím v jejich regionu, kde je situace horší než v Brně. Na svoji účast na tomto školení si vzpomnělo 52 respondentů, což je asi 72,2%, 20 respondentů – 27,8% na školení nebylo.

Další otázka zněla, zda poskytujeme obětem domácího násilí při služebním zákroku dostatečné informace o možnosti řešení jejich problému. Úplné informace odpovědělo 27 respondentů – 37,5%, značné 10 respondentů – 13,9%, částečné 16 respondentů – 22,2%, občasné 8 respondentů – 11,1%, žádné 11 respondentů. V této oblasti není stav špatný, ale dá se stále zlepšovat výcvikem a školením, protože oběti si se svou situací nevědí rady a spoléhají na policii.

Další problém byl, jak respondenti využívají informační materiály vydané oddělením prevence a zdali je poskytují obětem domácího násilí. Vždy uvedlo 12 respondentů – 16,7%, často 7 respondentů – 9,7%, někdy 3 respondenti – 4,2%, zřídka 3 respondenti – 4,2%, nikdy 47 respondentů – 65,3%. Informační materiály jsou pro strážníky sice dostupné, ale v praxi jsou málo využívané, což napověděl tento průzkum.

Otázka číslo 7 zněla, zda jste byli při domácím násilí v roli agresora. Průzkum ukázal, že 7 respondentů odpovědělo kladně, což je 9,7%, 57 respondentů odpovědělo záporně, což činí 79,2%, 8 respondentů nechtělo odpovídat, což je 11,1%. Dovolím si konstatovat, že výše uvedených 7 respondentů by správně nemělo u obecní policie pracovat, i když záleží na závažnosti jejich protiprávního jednání.

V další otázce jsem se ptal, zda byl někdo z respondentů přímo v roli oběti domácího násilí jako dítě, manželka, partnerka. Dotazník byl totiž rozdán i ženám. Překvapivě to byla vysoká čísla, ano odpovědělo 7 respondentů – 9,7%, ne odpovědělo 59 respondentů – 81,9%, odpovědi se zdrželo 6 respondentů – 8,3%.

V otázce číslo devět jsem se ptal, zda byl někdo z respondentů přímo přítomen domácímu násilí jako svědek nebo oznamovatel. Ano mi odpovědělo 10 respondentů, což je 13,9%, ne 51 respondentů, což je 70,8%, nechtělo odpovídat 11 respondentů, což je zbylých 15,2%.

Otázka číslo 10 se týkala mé hypotézy, zda jsou strážníci schopni právně kvalifikovat domácí násilí. Myslím, že i díky školením a poměrně častým výjezdům k těmto případům, vyšel výsledek více než uspokojivě. Kladně odpovědělo 39 respondentů, to znamená 54,2%, částečně odpovědělo 27 respondentů – 37,5%, negativně odpovědělo 6 respondentů – 8,3%.

Další otázkou bylo, jestli se zvýšila mediální informovanost o domácím násilí. Kladně odpovědělo 37 respondentů, což je 51,4%, částečně odpovědělo 22 respondentů, což je 30,6%, záporně 13 respondentů, což je 18%. Lze učinit závěr, že se informovanost zvýšila. Mohu potvrdit, že například Mladá fronta se tomuto tématu často věnuje, také se toto téma objevuje v televizi v diskusních a publicistických pořadech.

Otázka číslo dvanáct se týká policejní praxe. Využívá Policie ČR dostatečně desetidenního institutu vykázaní z bytu při předávání případů mezi obecní a státní

policií? Ano odpovědělo 12 respondentů – 16,7%, částečně odpovědělo 16 respondentů – 22,2%, ne odpovědělo 44 respondentů – 61,1%. Průzkum ukázal, že institut vykazání je užíván minimálně. Toto tvrzení mohu potvrdit i z vlastní praxe.

Další otázka se vrací zpět k obecní policii. Poskytuje Městská policie Brno informace nestátním organizacím zabývajících se domácím násilím? Kladně odpovědělo 12 respondentů – 16,7%, záporně 48 respondentů – 66,7%, nevím odpovědělo 12 respondentů – 16,7%. Je pravdou, že jsou informovány jednotlivé odbory Úřadů městských částí a přestupkové komise formou úředních záznamů, ale nestátní organizace vůbec.

Dále byla součástí dotazníku otázka, která složka Policie ČR v Brně přijíždí k případům domácího násilí. Odpověď, že Obvodní oddělení Policie ČR včetně pracoviště centrum na ulici Příční, byla zvolena ve 49 případech tj. 68%. Druhá možnost, že Skupina domácího násilí Služby kriminální policie a vyšetřování MŘ Policie ČR Brno, ulice Běhounská, byla zvolena ve 23 případech tj. 32%. Z pohledu respondentů Obvodní oddělení Policie ČR jezdí častěji k domácímu násilí.

Na otázku, zda je obětí domácího násilí Městská policie Brno schopna zajistit lékařskou službu, odpovědělo 65 respondentů kladně – 90,3%, ne odpověděli 3 respondenti – 4,2%, nevím odpověděli 4 respondenti – 5,5%. Městská policie Brno je schopna prostřednictvím Městského operačního střediska zajistit rychlou záchrannou pomoc.

Na otázku číslo 16, zda je Městská policie Brno schopna zabránit násilí agresora a omezit osobu bezprostředně přistiženou při trestném činu na osobní svobodě dle § 76, odst. 2 Trestního zákona, odpovědělo 42 respondentů kladně – 58,3%, záporně 25 respondentů – 34,7%, nevím odpovědělo 5 respondentů – 6,9%. Většina respondentů zvolila možnost, že obecní policie je způsobilá razantnějšího zákroku v mezích zákona.

Poslední otázka se týkala provozní doby Skupiny domácího násilí Služby kriminální policie a vyšetřování MŘ Policie ČR v Brně. Správně odpovědělo 28 respondentů – 38,9%, nesprávně 44 respondentů – 61,1%. Mělo by se zvýšit povědomí o této složce policie a častěji ji využívat ve všech případech domácího násilí, pokud si oznámené případy domácího násilí nebude zajišťovat samostatně.

Domnívám se, že se potvrdila předem stanovená hypotéza. Strážníci umí rozpoznat domácí násilí a umí správně kvalifikovat trestný čin domácího násilí. Myslím, že to naznačila otázka č. 10 dotazníku. Dokážou to zadokumentovat i do úředních záznamů, což naznačily uvedené případové studie. Úřední záznam přebírá Policie ČR a znova rozhoduje operační důstojník popřípadě státní zástupce o právní kvalifikaci věci.

V praxi se setkáváme často se skutečností, že tento trestný čin si na místě činu přebírá nespécializovaná složka Policie ČR. Využití desetidenního institutu vykazání je z jejich strany málo časté, což ukázal i průzkum v dotazníku konkrétně otázka číslo dvanáct. PČR často nevyužívá všech možností postupu, které jí ukládá zákon.

Na další část hypotézy, zda strážníci umí zvolit správné postupy na místě činu, odpověď není jednoznačná. Bezpochyby většina dokáže přivolat lékařskou pomoc, zabránit násilí ze strany agresora, přivolat Policii ČR. Horší situace je s poskytováním informací oběti i prostřednictvím informačních materiálů. Také následné vyrozumění státních institucí zabývajících se domácím násilím je na špatné úrovni.

Správná cesta je určitě ve vzájemném propojování - integraci všech složek zabývajících se domácím násilím. Důležitou stránkou je zvyšování odbornosti a osobní znalost jednotlivých pracovníků ostatních institucí. V Brně například existuje tzv. Interdisciplinární tým Brno pro koordinované řešení problematiky domácího násilí, s jehož náplní jsem se seznamoval v rámci praxe na Odboru prevence Městské policie Brno.

Závěr

V závěru své bakalářské práce bych chtěl říci, že v projektu jsem měl zvolenou odbornou literaturu z období 2000-2004. Studium v knihovně Institutu mezioborových studií v Brně jsem našel aktuálnější současnou literaturu, z které jsem ve své práci čerpat. O tomto tématu bylo zpracováno velké množství knih.

Oproti uplynulému desetiletí se řada věcí změnila. Vznikl tzv. institut desetidenního vykázní z obydlí, s kterým dnes pracuje Policie České republiky, soudy a další zainteresované instituce. Byl definován nový trestný čin dle § 215a TZ – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Od 1. ledna 2010 je v účinnosti nový trestní zákoník, kde došlo k přeorganizování trestných činů, kde je preferována ochrana zdraví a života jedince.

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval velice citlivým problémem domácího násilí. Podle starších statistických výzkumů STEM jsem zjistil, že až 38% žen v ČR se setkalo s nějakou z forem DN. Rodiny problém tají před veřejností, protože se obávají pomluv a odsouzení. Přivolání policie byt' státní nebo obecní bývá krajním řešením, kdy hranice tolerance oběti k agresorovi přeteče.

Tragické je, že svědky těchto případů v rodinách bývají děti. Agresivní jednání většinou otce naruší jejich duševní rovnováhu. Následky se poté projevují v jejich chování ve škole s vrstevníky, kdy jejich chování bývá zkratovitě, impulsivnější a nepředvídatelné. Nesprávné modely jednání z rodin se přenášejí do pozdější doby, kdy se sami stávají rodiči. Chovají se k partnerům stejně, jak to zažili na vlastní kůži. Po celý život v sobě nesou nenávist k jednomu rodičovi a soucit k druhému.

Jistě přínosné bývají besedy organizované na základních a středních školách, kdy se mládež seznamuje s problematikou domácího násilí. Je potřeba, aby studenti věděli od přednášejících policistů prevence a pracovníků Orgánu péče o dítě (OPD), že je potřeba řešit zárodky domácího násilí v rodinách. Pokud Policie ČR již přijíždí k těžším trestným činům, kdy došlo k ublížení na zdraví, bývají psychické následky pro zainteresované těžko napravitelné.

Ve své práci jsem si vzal za cíl zmapovat postupy městské policie a Policie ČR na místě činu domácího násilí. Charakterizoval jsem hypotézu, zda MP dokáže

kvalifikovat tento čin a zdali umí správně postupovat na místě trestného činu. I díky po třech letech se opakujícím licencím strážníků a školením organizovaných Magistrátem města Brna se odbornost strážníků zvyšuje. Ve většině případů domácího násilí umějí právně kvalifikovat domácí násilí. Určitě je potřeba zlepšit postupy na místě činu především komunikaci a pomoc oběti, informovanost nestátních institucí zabývajících se DN. Bude-li moci zakročující policista a strážník na vysoké profesionální úrovni poskytnout pomoc oběti domácího násilí, zaručí to snížení viktimizace této oběti jak v daném okamžiku, tak v budoucím trestním řízení.

V práci jsem charakterizoval také oprávnění a povinnosti Policie ČR. Dílčí průzkum ukázal, že by se měl důsledněji využívat desetidenní institut vykázaní z bytu, kterým disponuje Policie ČR. Také by se měl zvýšit vzájemná spolupráce policií se specializovanou Skupinou domácího násilí Služby kriminální policie a vyšetřování MŘ Policie ČR Brno. Toto pramení ze samostatnosti jak městské policie a státní policie a rozdílných zřizovatelů, konkrétně obce a Ministerstva vnitra.

Na závěr si dovolím citovat:

„Je to jako rozjetý vlak, až teprve když se pořádně rozjede, tak si uvědomíte, že něco není v pořádku. Když vyskočíte, tak se zabijete. Když zůstanete, tak se zabijete taky. Musíte se pokusit najít brzdu.“

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval podstatou domácího násilí, jeho vznikem a jednotlivými fázemi. Na začátku práce jsem vysvětlil definici domácího násilí, uvedl jsem druhy domácího násilí. Dále jsem popsal tři cykly domácího násilí.

Dále jsem v bakalářské práci zmínil reprezentativní sociologické výzkumy agentury STEM prováděné v roce 2003 v České republice na 1980 respondentkách a na Slovensku, který byl uskutečněn v roce 1997 v 17 okresech Slovenské republiky.

Součástí mé práce byl popis institutu vykázaní ze společného obydlí a vznik nového trestného činu podle § 215/a trestního zákona – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě s důvodovou zprávou s rakouskými zkušenostmi.

Dále jsou rozpracovány oprávnění a povinnosti Policie ČR podle policejního zákona a dokumentace případů domácího násilí. Z několika literárních zdrojů jsou vybrány předsudky a mýty o násilí vůči ženám a je uvedena kazuistika z Velké Británie.

Uvedl jsem nejdůležitější nevládní organizace pomáhající obětem domácího násilí a zmínil jsem se o interdisciplinárním týmu pro domácí násilí v Brně.

V praktické části jsem zvolil za cíl posoudit, zdali obecní policie dokáže právně kvalifikovat domácí násilí a zda používá správné postupy na místě činu domácího násilí. Průzkum jsem provedl metodou dotazníku v řadách pracovníků Městské policie Brno a uvedl jsem několik případů z roku 2009.

Anotace

Tato bakalářská práce popisuje domácí násilí, vysvětluje jeho vznik a průběh. V první části je popsáno domácí násilí, kde jsou podávány ucelené informace o této problematice, jsou uvedeny statistiky k jednotlivým aspektům domácího násilí. Další část je věnována právním normám, jež se zabývají domácím násilím a postihují jeho páchaní v různých formách a stupních. Dále je rozebrán postup Policie České republiky při jednotlivých stupních páchaní domácího násilí, jak se projevují, co mohou obsahovat a možnosti postihů již v těchto stupních. Jsou zde uvedeny názvy organizací intenzívně se zabývajících domácím násilím a pomocí obětem domácího násilí. Součástí je i provedený průzkum v řadách obecní policie.

Klíčová slova

Domácí násilí, podstata domácího násilí, právní normy, pojmy, možnosti a postup obecní policie, možnosti Policie České republiky.

Annotation

This thesis describes domestic violence, explains its origin and progress. The first part contains the description of domestic violence, the complex information of this isme, the statistics of the specific aspects of domestic violence. Next part concerns the law norms that deal with domestic violence and cover this criminal activity in different forms and stages.

Also, there is an account of the procedure of the Police Department of the Czech republic in different stages of domestic violence, how these are expressed, what they might include and potential criminal sanctions in these stages. There is at list of organizations which deal with domestic violence and help its victims intensively. Also, there is practical research done within the metropolitan police.

Keywords

Domestic violence, the principle of domestic violence, law norms, concepts, possibilities and procedure of the metropolitan police, possibilities of the Police Department of the Czech republic.

Seznam použité literatury

1. Zákon č. 135/2006 Sb. zákon měnící některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
2. Zákon č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů, § 21
3. Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích ve znění pozdějších předpisů, §49/c
4. Zákon č. 553/1991 Sb. o obecní policii §12/2b, g
5. Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon §215a
6. BUSKOTTE, A. Z pekla ven. Brno: Computer Press, 2008, 23-28 s., 64-66 s. ISBN 978-80-251-1786-6
7. CONVAYOVÁ, H. L. Domácí násilí, 1.vyd. Praha: Albatros Plus, 2007, 62-65 s.,78-82 s. ISBN 978-80-00-01550-7
8. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL J. Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti. Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2005, 5 s., 63- 66 s.
9. FISCHER, S., ŠKODA, J. Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2781-3
10. GJURIČOVÁ, J. Bulletin odboru prevence kriminality MV ČR, 2001
11. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-303-X
12. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. Partnerské Násilí. Linde, 2008, 14-15 s., 18-20 s., 34-37 s., ISBN 978-80-86131-76-4
13. MÜHLPACHR, P. Sociopatologie. Books Print, 2008, 163 s. ISBN 978-80-210-4550-7
14. ŘEHOŘ, A., PLŠKOVÁ, A., PERNICA, R. Domácí násilí jako společenský problém, In sborníku seminárních prací studentů IMS. Brno: Bonny Press, 2004, 92-96 s. ISBN 80902936-3-8
15. ŽELÁSKO, P. Metodický pokyn ředitele úřadu SKPV PP ČR č. 2/2004.

Elektronické zdroje:

16. <http://www.zenavtisni.cz/>

Seznam symbolů a zkratk

DN – domácí násilí

TZ – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

PZ – zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

PČR – Policie České republiky

MP – městská policie

MŘ PČR – Městské ředitelství Policie České republiky

OPD – Orgán péče o dítě

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Najdeme ve slovníku odborné pojmy

Přílohy

Najdeme ve slovníku odborné pojmy:

- **Agrese** – útočné či výbojné jednání, projev nepřátelství vůči určitému objektu, úmyslný útok na osobu.
  - má čtyři stupně dle zastánců sociálního učení:
    1. afekt katarzní – očistný afekt, který prostřednictvím hněvu a obdobných emočních projevů uvolní psychické napětí agresivně nabitě osoby.
    2. agresivita – útočnost
    3. chování agresivní – vyvoláno i nedostatkem asertivity, proto vyjadřuje své pocity a názory nepřátelským a výhružným způsobem a přitom opomínají práva a city druhých
    4. imitace agrese – kopírování agrese viděné u druhých
- **agrese brachiální** – násilí vedené na tělo oběti, například facka a kopnutí
- **agresivita verbální** – slovní, která se projevuje hrubým vyjadřováním, nadávkami a slovním útokem směřovaný na druhou osobu
- **agresivní** – útočný, škodící, ničící
- **týrání** – zneužívání, zlé nakládání s jinou osobou, která z jakéhokoliv důvodu takovému jednání nemůže zabránit, protože je slabší
- **týrání** – chování vedoucí k fyzické a psychické újmě druhého, nejčastěji partnera, rodinného příslušníka
- **týrání tělesné** – zahrnuje bití (nejčastěji u partnerů), odpírání jídla a dalších základních potřeb (ve vztahu ke stárnoucím rodičům a prarodičům)
- **týrání pohlavní** – zahrnuje zneužití, vynucování bolestivého nebo nepříjemného sexu, případně odpírání sexu
- **týrání citové** – spočívá v izolaci oběti, vyhrožování, citové vydírání založené na zneužití mužské nebo ženské role, vědomém překračování dohodnutých pravidel, nerespektování osobnosti druhého.
- **týrání systémové** – druhotné ponižování, jde o týrání, které je způsobováno určitým systémem, například neoprávněným oddělením od rodičů, upřením práva být slyšen nebo získat informace, podrobování zbytečných výslechů a

- soudním slyšením apod.
- **tyranizování** – pokořování, ponižování druhých
- **týraný** – utiskovaný, utlačovaný, trýzněný tělesně nebo psychicky
- **násilí** – uplatňování síly k překonání odporu
- **napětí** – tenze, nepříjemný emociální stav vyskytující se v situaci konfliktu, stresu a frustrace, ohrožení či strachu
- **strach** – nelibá emoce, nepříjemný prožitek s neurovegetativním (tzn. Vztahující se k nervovému a vegetativnímu systému) doprovodem, zpravidla zblednutím, chvěním, zrychleným dýcháním, bušením srdce, zvýšením krevního tlaku a pohotovosti k obraně či útěku na rozdíl od úzkosti, jde o normální reakci na skutečné nebezpečí nebo ohrožení
- **úzkost** – strach bez předmětu, H. S. Sullivan v roce 1953 popisuje úzkost jako stav z nesouhlasu osobních vztahů; úzkost jako stav, který člověk špatně snáší, protože nelze použít obranné organismy typů „útok nebo útek“; k rozpouštění úzkosti slouží anxiolytika, léky, alkohol, nikotin aj. nebo činnost zaměřená na úkol nebo problém, protože napětí z nedosažení cíle je výhodnější než bezpředmětná úzkost; projevy úzkosti jsou velmi blízké projevům strachu, patří k nim růst srdečního tepu, zvýšení krevního tlaku, zrychlené dýchání, potivost dlaní, rozšíření zorniček, sucho v ústech, žaludeční nevolnost, průjem, zvracení, časté močení, dále růst obecné dráždivosti, svalového napětí, zhoršená pohybová koordinace, snížená psychická koncentrace, zrychlený tok asociací, celkově dochází ke snížení pracovního výkonu aj. (Hartl, P., Hartlová, H. 2000)

